

Васильєва К. В.,

студентка 4 курсу кафедри психології

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

Науковий керівник: Яблонський А. І.,

доктор психологічних наук,

завідувач кафедри педагогіки та інклюзивної освіти

Миколаївського національного університету

імені В. О. Сухомлинського

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОБДАРОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІСЦІ

У клінічній психології досліджень, присвячених проблемі обдарованості не так багато, тому це представляє великий науковий простір для вивчення клініко-психологічних характеристик обдарованих підлітків, з метою розробки практичних рекомендацій щодо роботи з обдарованими підлітками.

В даний час існує безліч трактувань терміну «обдарованість». Багато вчених виявляли інтерес до цієї теми, так, наприклад, наводять таке визначення «обдарованість загальна (англ. general aptitude, gift) – рівень розвитку загальних здібностей, що визначає діапазон діяльностей, у яких людина може досягти великих успіхів [9, с. 7].

У своїх роботах вчені наводять термін «здатки» і розуміють його, як якусь органічну та спадкову основу для розвитку здібностей, здібності вони визначають як функцію, що розвивається на основі задатків та в ході розвитку особистості здібності перетворюються та змінюються [2; 4; 5].

У своїх працях науковці загальну обдарованість, розуміють як здатність до праці та навчання а спеціальні види обдарованості, як музичну, художню та ін. Однак вони не прагнуть ототожнити обдарованість з інтелектом, оскільки в цьому процесі не задіяні лише інтелект, а й особливості особистості, темпераменту, темп діяльності та ін. [1; 4; 11; 12].

Якщо під загальною обдарованістю розуміти взятую в її єдності сукупність всіх даних людини, від яких залежить її продуктивність діяльності, то до неї включається не лише його інтелект, а й у єдності та взаємопроникненні інші властивості і особливості особистості.

Досить часто науковці у своїх працях використовують поняття «здатності», проте вони бачать у цьому терміні індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої, ці особливості повинні мати відношення до успішності виконання того чи іншого виду

діяльності і не зводяться до знань, умінь та навичок, вже виробленим у цієї людини [3; 4; 6; 7].

Обдарованість – це системна якість психіки, що розвивається протягом життя визначає можливість досягнення людиною вищих у порівнянні з іншими людьми, неабияких результатів в одному або кількох видах діяльності [10, с. 6].

Обдаровані підлітки можуть проявляти акценти характеру, які є унікальними для їх особистості. Ці акцентуації характеризуються специфічною поведінкою, ставленням і цінностями, які більш виражені, ніж у їхніх необдарованих однолітків [15].

Зв'язок між обдарованістю особистості і акцентуаціями характеру складний і багатогранний. Обдаровані підлітки можуть відчувати низку емоційних і поведінкових проблем, які пов'язані з їхніми унікальними здібностями. Наприклад, вони можуть боротися з почуттям перфекціонізму та страхом невдачі, що може вплинути на їхню самооцінку та психічне здоров'я. Крім того, обдаровані підлітки можуть відчувати соціальну ізоляцію через свої унікальні інтереси та здібності, що призводить до почуття самотності та депресії [12].

Для підтримки здорового розвитку обдарованих підлітків важливо визнавати їхні унікальні потреби та здібності. Забезпечення спеціальної уваги та ресурсів може допомогти цим людям повністю реалізувати свій потенціал і зробити позитивний внесок у суспільство. Це вимагає цілісного підходу, який враховує виклики та можливості, пов'язані з особистісною обдарованістю.

Крім того, важливо створити сприятливе середовище, яке сприятиме зростанню та розвитку обдарованих підлітків. Це може включати надання доступу до спеціалізованих програм і ресурсів, які відповідають їхнім унікальним здібностям та інтересам. Крім того, вкрай важливо створити безпечне та інклюзивне середовище, яке дозволить обдарованим підліткам виражати себе, не боячись засудження чи глузувань [14].

Отже, обдарованість особистості може мати значний вплив на розвиток підлітка. Акцентуації характеру, властиві тільки обдарованим підліткам, можуть суттєво формувати їх поведінку, ставлення та цінності. Розуміння та підтримка цих акцентуацій має вирішальне значення для здорового розвитку обдарованих підлітків.

Надаючи необхідну підтримку та ресурси, спеціалісти можуть допомогти обдарованим підліткам повністю реалізувати свій потенціал і зробити позитивний внесок у суспільство. Важливо, щоб педагоги, батьки та спеціалісти з питань психічного здоров'я працювали разом, щоб визначити та задовольнити унікальні потреби обдарованих підлітків, щоб допомогти їм розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Дічек Н. Питання обдарованості в українській психології. *Світогляд*, 2021. № 3(89). 27 с.
2. Зазимко О. В. Психолого-педагогічні вимоги до ідентифікації технічної обдарованості в юнацькому віці. Київ : Педагогічна думка, 2021. № 2. 23 с.
3. Зорочкіна Т. Види та типи обдарованості особистості. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2013. Вип. 122. 152 с.
4. Завгородня Н. М. Підготовка вчителів до роботи з обдарованими дітьми з метою їхньої соціологізації. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків : Константа. 2020. Вип. 7. 325 с.
5. Ігнатова О. О. Поговоримо про талант та здібності. 2019. URL: <http://7.school-info.te.ua/blog/17-psihologija/pogovorimo-pro-talant-ta-zdibnosti> (дата звернення: 21.01.2023).
6. Кравчук Н. П. Психолого-педагогічні аспекти обдарованості дітей дошкільного віку. *Дошкільний педагог*. 2021. № 33. Т. 2. 177 с.
7. Новгородська М. Теоретичні основи профілактики залежності обдарованих підлітків від віртуального середовища. Інституту обдарованої дитини НАПН України. Київ, 2021. № 2(81). 194 с.
8. Обдаровані діти – скарб нації. Інститут обдарованої дитини НАПН Україна. Київ, 2021. 574 с.
9. Попович О. Обдарованість і її значимість для розвитку особистості. 2019. № 23–24. 22 с.
10. Плаксенкова І.О. Духовне виховання як важливий соціально-психологічний аспект формування інтелектуального потенціалу особистості. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика*. Київ: 2020. 32с.
11. Слободянюк Л. І. Особливості пам'яті дітей з підвищеними розумовими здібностями. *Практична психологія і соціальна робота*. 2020. № 8. 46 с.
12. Синявський Д. О. Особливості самоприйняття у обдарованих підлітків / Нац. ун-т «КієвоМогилянська акад.». Київ. 2020. 66 с
13. Тимченко А. А. Проблема дитячої обдарованості в сучасній педагогіці: технологічний підхід. *Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського*. 2021. 97 с.
14. Токарева Л. Д. Психологічні умови сприяння розвитку творчих здібностей дитини. URL: https://lib.iitta.gov.ua/6389/1/2010%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85_%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D1%81%D0%BF333333.pdf (дата звернення: 21.01.2023).
15. Філіпська С. Психологічні особливості та аспекти поведінки обдарованих дітей. Політехнічний ліцей НТУУ «КПІ». Київ. 2018. URL: <http://surl.li/atzqt> (дата звернення: 21.01.2023).